

زیست‌جوم

درباره تخلف‌های دو طرح سد مشمبا و مراش:

به نام مردم، به کام مافیا

رضارضانی

فعال محیط زیست استان زنجان

استان زنجان نیز مانند تمام استان‌های دیگر با بحران آب روبه‌رو است. بحرانی که علت اصلی آن، برخلاف ادعاهای رسمی، تغییرات اقلیمی نیست، بلکه طرح‌های مخربی است که توسط شرکت‌هایی با ادعای مدیریت و امنیت آب طراحی و اجرا شده است. این جریان‌ها ده‌ها طرح بزرگ و کوچک سدسازی را با داده‌ها جعلی، نقض قانون، رانت‌گیری از کمشنار و... روی منابع آبی استان و به‌ویژه رودخانه قزل‌اوزن اجرا کرده و ظرف چند دهه، این رودخانه دالما خروشان و پرآب را به رودی فصلی، خشک و بی‌رمق بدل کرده است. جریان مسلط آب، هم‌زمان با بحرانی‌کردن شرایط قزل‌اوزن، منابع آب زیرزمینی را هم از طریق صدور مجوز برای فعالیت‌های خارج از قاعده تاراج کرده است. با ناهنجاری‌های بزرگی که این جریان در رودخانه‌ها و دشت‌های آبی زنجان رقم زده، امنیت آبی استان به خطر افتاده است. حالا، جریان مسلط آب نتوانسته مقامات استانی را وادار کند که ادعا کنند با تداوم اجرای چند طرح سدسازی دیگر بر رودخانه‌ای که آخرین نفس‌های خود را می‌کشد، بحران آب حل خواهد شد. طرح‌هایی که مستنداتنی متنق و خلل‌ناپذیر دارند و اهداف آن واهی و دست‌نیافتنی است.

در اینجا لازم است برخی از این طرح‌ها با ویژگی‌های آن شناخته شوند و سپس از مدیران عالی‌رتبه استان زنجان پرسیده شود که چرا از شنیدن و دریافت مستندات اثبات‌کننده اثرات تشدیدکننده این طرح‌ها بر بحران آبی و وجود فساد، رانت و داده جعلی در این طرح‌ها امتناع می‌کنند؟

۱- طرح سد مشمبیا: این طرح لزوماً یکی از خواهرخوانده‌های سد گوتوند است، چراکه معضل شوری آب در این طرح -که لازم است تأکید شود تنها ناهنجاری آن نیست- چند برابر میزان شوری آب در گوتوند است. در حالی که آب ورودی به ساختگاه سد مشمبیا به خوبی خود بسیار شور است و قابلیت لازم را برای تحقق هیچ هدفی (اعم از شرب، صنعت و کشاورزی) ندارد، قرارگیری محل ساخت سد روی انباشت نمکی سبب شده است که با عبور آب از ساختگاه سد، شوری آن چند برابر شود. این پدیده به دفعات بررسی و سنجش شده که نتایج آنها از میزان شوری بالای ده هزار میکروزیمنس بر سانتی‌متر حکایت داشته است. این در حالی است که با اجرای طرح‌های متعدد آب‌بر و سدسازی‌های غیراصولی در بالادست، افت کمی آب به بیش از ۶۰ درصد نیز رسیده و روند کاشنی آن همچنان تشدید می‌شود. طرح سد مشمبیا به سبب فقدان مجوز محیط‌زیستی و تخلف‌هایی که از آن گزارش شده بود، در سال ۱۴۰۰ مشمول طرح تحقیق و تفحص کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی شد و تحقیق و تفحص انجام‌شده نیز مردودبودن این طرح را اثبات کرد. اما تمامی این موضوعات، زیرمجموعه مباحث محیط‌زیستی مرتبط بر این طرح است که فلج‌کردن تعادل آبی حوضه‌ای، مرگ و میر آبزیان در اثر شورشدن شدید و غیر آب‌جریان آب، و تخریب و شورشدن اراضی پیرامونی، برداشت غیرمجاز و غیراصولی مصالح، آسیب‌رسانی‌های گسترده از طریق ایجاد آلودگی و انباشت مواد باطله و... بخشی از سیاهه آن است. هولناک‌تر آنکه قزل‌اوزن حتی پدیده نایاب و نوپدید فروچاله در بستر رودخانه را نیز بر تن دارد.

۲- طرح سد مراش: اگر مشمبیا به لحاظ شاخص‌های کیفی، جایگاه خواهرخواندگی گوتوند را به خود اختصاص می‌دهد، مراش از نظر گستردگی تخلفات حقوقی و داده‌سازی‌ها، پدرخوانده تمام طرح‌های مفسدانه و رانتی وزارت نیرو محسوب می‌شود. این طرح از همان ابتدا و با وجود مکاتبات رسمی صریح، به مشاورِ غیرذی‌صلاح سپرده شده و ارزیابی محیط‌زیستی آن را هم همان مشاور انجام داده است. ظفرته‌رت آنکه غیر از تعارض منافع، این مشاور اساساً صلاحیت قانونی و فنی انجام مطالعات ارزیابی محیط‌زیستی را نداشته است. اجرای این طرح بدون داشتن مجوز محیط‌زیستی در سال ۱۳۸۸ شروع شده و در خلال اجرای آن بوده است که خود وزارت نیرو به بررسی فنی آن پرداخته و در سال ۱۳۹۰ متوجه شده است که این طرح چه ابهام‌ها و مشکلات شگفت‌انگیز بنیادینی دارد. از آلوده‌بودن آب به مواد سمی تا انحلال‌پذیری لایه‌های گچی و... بررسی‌های بعدی اثبات کرده است که حتی درباره میزان آبدهی حوضه آبریز این طرح نیز داده‌سازی (نزدیک به دو برابر) شده و مشکلات زمین‌ساختاری آن نیز پنهان شده است. پروژه‌های بی‌آیند طرح نیز پنهان نگه داشته شده و همه اینها در حالی است که با وجود منع قانونی صریح، مراحل بعدی مطالعات و نظارت‌ها، باز هم به همان مشاور غیرذی‌صلاحی سپرده شده که آغازکننده طرح بوده است. پس عجیب نیست که هرچه پیش‌تر می‌رود، بر شدت تخلفات و ناهنجاری‌ها افزوده می‌شود. از جمله آنکه با افزایش هزینه‌کرد این طرح به بیش از چند برابر برآورده اولیه، مقررات و قانون در هم شکسته شده و همان مشاور ابقا می‌شود. اما مضحک‌ترین ناهنجاری این طرح، یک طرح الحاقی است. با افشاشدن داده‌سازی‌ها در مطالعات سد مراش که مشخص کرده است اگر طرح با همان داده‌های جعلی ساخته شود حجم چشمگیری از آن خالی خواهد ماند، به‌جای آنکه طرح متوقف شود و پیگرد متخلفان در دستور کار قرار گیرد، جریان مسلط بر امور تصمیم گرفته است سد دیگری را در زیرحوضه‌ای دیگر طراحی و اجرا کند تا آب آن، این حجم مازاد را بر کند. حالا حدس می‌زنید این طرح الحاقی به کدام مشاور واگذار شده است؟ بله درست حدس زده‌اید، همان مشاورِی که طرح سد مراش را با داده‌های دستکاری‌شده و اطلاعات غلط تحمیل کرده است.

در این یادداشت فقط به کج‌روی‌ها، فسادها، رانت‌ها و مماشات نهادهای رسمی با متخلفان دو طرح سد مشمبیا و مراش پرداخته شد و حالا باید پرسید که چرا مسئولانی مانند استاندار پیشین و مقامات فعلی زنجان، قوانینی مانند ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد را تعطیل کرده و از اتخاذ هر تدبیری برای تصحیح روند‌ها و مقابله با این جریان‌ها سر باز می‌زنند و بر آتش ادعاهای واهی می‌مانند؟

گزارش «شرق» از گرانی کتاب‌های درسی و تأثیر آن بر ادامه تحصیل دانش‌آموزان مناطق کم‌برخوردار

ثبت‌نام قسطی

برخی به دلیل نداشتن ۱۰ هزار تومان، ترک تحصیل کرده‌اند، بعد از جنگ شرایط بدتر هم شد خانواده‌ها توان خرید نیازهای اولیه را ندارند چه رسد به کتاب‌های درسی

شادی مکی: در حالی که آموزش و پرورش از رشد ۶۰درصدی قیمت کتاب‌های درسی خبر داده، اما فعالان آموزشی معتقدند این افزایش قیمت، حدود ۱۱۰ درصد بوده است؛ عددی که برای خانواده‌های متعلق به طبقه متوسط درآمدی و بالاتر چندان قابل اعتنا نیست اما برای خانواده‌هایی که از نظر درآمدی در شرایط ناامنی‌ساز قرار دارند یا آنها که در مناطق محروم زندگی کرده و تعداد فرزندان‌شان هم بیش از یک نفر است، شرایط نگران‌کننده‌ای را ایجاد می‌کند. فعالان بخش آموزش در گفت‌وگو با «شرق» هشدار می‌دهند که این جهش قیمت در کنار افزایش هرساله هزینه بیمه و ثبت‌نام دانش‌آموزان در همین مدرسه‌های دولتی و گرانی‌های سرسام‌آور نوشت‌افزار و لباس فرم مدرسه می‌تواند به سرخوردگی دانش‌آموزان متعلق به خانواده‌های کم‌بضاعت و ترک تحصیل آنها منجر می‌شود. آنها می‌گویند مصائب مالی خانواده‌ها در مناطق روستایی با محروم دختران دانش‌آموز را زودتر از پسران، به لحاظ تحصیلی زمین‌گیر می‌کند. از سوی دیگر، خرید کتاب‌های درسی در کشوری که قانون اساسی آن بر تحصیل رایگان تا پایان مقطع متوسطه تأکید کرده، موضوعی عجیب است، به‌ویژه آنکه به دلیل تغییر هرساله محتوای درسی دانش‌آموزان، امکان استفاده از کتاب‌های ویرایش سال‌های گذشته هم وجود ندارد. فعالان آموزشی می‌گویند در تغییرات هرساله محتوای کتاب‌های درسی، باید به نقش مافیای کنکور و کتاب‌های درسی هم توجه کرد. از س‌وی دیگر به نظر می‌رسد آموزش و پرورش هم شرایطی ایجاد کرده تا مدارس چاره‌ای جز ثبت‌نام کتاب‌های درسی برای ۱۰۰ درصد دانش‌آموزان‌شان نداشته باشند. برخی هم تأکید می‌کنند که در این حوزه رقابت شدیدی میان آموزش و پرورش استان‌ها وجود دارد. در میان این گرانی و افزایش قیمت‌ها، آنچه نادیده گرفته می‌شود، آینده و سرنوشت دانش‌آموزانی است که خانواده‌هایی با درآمد مناسب ندارند.

ترک تحصیل به دلیل ۱۰ هزار تومان

در مناطق حاشیه‌ای و کم‌برخوردار شهر اهواز،

مدرسه‌ای هست که معلمان آن ۵۰۰ دانش‌آموز

محروم را تحت پوشش قرار داده و یک‌ساک خیرین، هزینه‌های تحصیلی این‌ دانش‌آموزان تأمین می‌شود. یکی از معلمان این مدرسه که نمی‌خواهد نامش در گزارش بیاید، در گفت‌وگو با «شرق» برای نشان‌دادن اسباب‌برودن شرایط مالی برخی از این دانش‌آموزان، ۵۰۰ هزار تومان را برای چاپ کاربرگ از دانش‌آموزان یکی از مدارس منطقه ما ۱۰ هزار تومان می‌خواهند. فردای همان روز پدر این دانش‌آموز، فرزندش را از سرکلاس بیرون آورد و آن دانش‌آموز دیگر هیچ‌وقت به مدرسه نیامد. وقتی علت را جویا شدیم، پدر گفت که اگر ما پول داشتم، فرزندمان از شب تا صبح بدون غذا نمی‌ماند و گرسنه راهی مدرسه نمی‌شد. تعداد چنین خانواده‌هایی در منطقه ما کم نیست. بسیاری از آنها برای تأمین ۱۰۰ هزار تومان مشکل دارند چه رسد به تأمین هزینه کتاب‌های درسی یا هزینه بیمه و ثبت‌نام در همین مدارس دولتی که کمترین میزان آن، ۵۰۰ هزار تومان است». او درباره هزینه خرید کتاب‌های درسی در این مناطق می‌گوید: «قیمت کتاب‌های درسی امسال بیش از ۶۰ درصد رشد داشته است. سال پیش قیمت کتاب‌های دبستانی، حدود ۲۷ هزار تومان بود اما امسال به ۱۱۴ هزار تومان رسیده است. این موضوع نشان می‌دهد که قیمت‌ها ۱۱۰ تا ۱۲۰ درصد رشد داشته است. برای دوره متوسطه هم هزینه کتاب‌ها بالای ۲۵۰ هزار تومان شده. به عنوان مثال امسال دخترم را در پایه هشتم ثبت‌نام کردم و ۲۸۰ هزار تومان بابت هزینه کتاب‌هایش پرداخت کردم. این معلم تأکید می‌کند که این ۵۰۰ دانش‌آموز مدرسه او، ۳۷۰ نفر شرایط مالی ضعیفی داشته و پرداخت مبلغ همین کتاب‌های درسی هم برای‌شان توان‌فراسات: «اگر از این دانش‌آموزان حمایت نکنیم، همه این ۳۷۰ نفر به‌راحتی ترک تحصیل می‌کنند. این در حالی است که پیرامون مدرسه ما شرکت‌های بزرگ صنعتی قرار دارند که در راستای انجام مسئولیت اجتماعی می‌توانند هزینه تحصیل این دانش‌آموزان را بپردازند اما چنین اقدامی نمی‌کنند. اگر کمک خیرین نباشد، بچه‌ها برای تأمین هزینه‌های زندگی و تحصیل‌شان به جمع‌آوری ضایعات روی می‌آورد. همین حالا هم بسیاری از دانش‌آموزان منطقه ما بعد از مدرسه مشغول جمع‌آوری ضایعات می‌شوند تا بتوانند مخارج خانواده برجمعیت‌شان را بپردازند.»

رقابت برای ثبت سفارش کتاب‌ها!

او با تأکید بر اینکه در مدارس حاشیه اهواز، تمام هزینه‌های تحصیلی دانش‌آموزان ا بیمه و نوشت‌افزار تا ثبت‌نام را خیرین می‌پردازند، ادامه می‌دهد: «میان همه مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان نیازمند، کتاب ارزان‌ترین مورد است. مشکل ما فقط تأمین هزینه‌های تحصیلی نیست، دانش‌آموزان من که در مقطع متوسطه درس می‌خوانند هم گرسنه‌سال هستند، نمی‌توانند گرمای ۶۱ درجه اهواز را در کلاس‌های بدون کولر و بر جمعیت تحمل کنند. آنها به‌سرعت بی‌تاب می‌شوند. بنابراین تأمین کولر برای ادامه تحصیل دانش‌آموز هم موضوع مهمی است». این معلم در پاسخ به این سؤال که چرا آموزش و پرورش کتاب‌های درسی را به صورت رایگان در اختیار دانش‌آموزان قرار نمی‌دهد، می‌گوید: «اگرچه طبق قانون اساسی آموزش باید تا پایان متوسطه رایگان باشد، اما نه‌تنها چنین نیست، بلکه مدیران مدارس را تحت فشار قرار می‌دهند که تا پایان خرداد صددرصد ثبت‌نام کتاب را انجام دهند. این در حالی است که ثبت‌نام کتاب‌ها تا پایان شهریور وقت دارد. رقابت بین آموزش و پرورش استان‌ها چنان است که هر استان سعی می‌کند هرچه زودتر ثبت سفارش کتاب‌ها را به صددرصد برساند. از هر استانی که که زودتر از دیگران ثبت صددرصدی کتب را انجام دهد، تقدیر می‌شود. به همین دلیل هم اساساً مدارس اجازه نمی‌دهند که بچه‌ها از کتاب‌های سال قبل استفاده کنند، زیرا آموزش و پرورش این موضوع را نمی‌پذیرد و حتماً همه مدارس باید صددرصد ثبت سفارش کنند». او اعتراض به وزارت آموزش و پرورش را هم بی‌فایده دانسته و عنوان می‌کند در صورت اعتراض احتمال زیادی وجود دارد که به هیئت تخلفات اداری استان معرفی شویم و برپایان تشکیل پرونده شود. به باور این معلم، اگر آموزش تا مقطع متوسطه واقعاً رایگان شود، مدیران مدارس به‌جای تمرکز بر ثبت‌نام و تهیه کتاب، می‌توانند به مسائل مهم‌تری مانند آموزش و نیازهای مشاوره‌ای و روان‌شناختی دانش‌آموزان بپردازند. خالد عبداللّهی، معلم بازنشسته اهل سقز و عضو انجمن صنفی معلمان کردستان است.

او هم به «شرق» می‌گوید: «اغلب دانش‌آموزانی که در مدارس دولتی شهرهایی مانند سقز، میروان یا سنجند تحصیل می‌کنند متعلق به خانواده‌های کم‌برخوردارترند، در حالی که دانش‌آموزانی که به مدارس پولی می‌روند از وضع مالی خوبی برخوردارند. وقتی با مدیران مدارس دولتی صحبت می‌کنیم، متوجه این موضوع می‌شویم که در بیشتر موارد این مدارس با اولیای دانش‌آموزان درباره پرداخت پول به مشکل برخوردده و خانواده‌ها شرایط پرداخت مبالغ مورد نظر مدارس دولتی را ندارند. برای این خانواده‌ها حتی پرداخت ۵۰۰ هزار تومان هزینه مشکل‌ساز است و نهایتاً به شیوه قسطی ا این عهده پرداخت این مبالغ برمی‌آیند». او درباره گران‌شدن کتاب‌های درسی هم توضیح می‌دهد که برای خانواده‌های کم‌درآمد تأمین هزینه کتاب‌های درسی فقط یک مشکل از میان انبوه مشکلات هزینه تحصیل فرزندان‌شان است. «گران‌شدن هزینه کتاب‌های درسی هم قطعا برای چنین خانواده‌هایی مهم است. امسال وقتی روز ثبت‌نام در مدرسه حاضر شدم با والدینی برخورد کردم که اعلام می‌کردند توان پرداخت هزینه ثبت‌نام، بیمه و هزینه کتب درسی را ندارند و خواهش می‌کردند که فعلاً فرزندشان ثبت‌نام نشود و آنها بعداً هزینه‌ها را پرداخت می‌کنند». عبداللّهی این را هم اضافه می‌کند که تأمین هزینه‌های تحصیلی از جمله کتاب در سال‌های گذشته هم برای دهک‌های پایین درآمدی مشکل‌ساز بوده است: «در سال‌های گذشته موارد زیادی بوده که ما معلم‌ها کتاب درسی دانش‌آموز را خریده و در اختیارشان قرار داده‌اند به این دلیل که خانواده از عهده هزینه‌های آن برنمی‌آمد. تغییر هرساله برخی کتاب‌های درسی هم باعث می‌شود دانش‌آموز امکان استفاده از کتاب‌های منتشرشده در سال قبل را نداشته باشد. هرچند استفاده از کتاب‌های کهنه از نظر روانی برای دانش‌آموز مناسب نیست. استفاده از کتاب دست‌دوم باعث می‌شود دانش‌آموز در مقابل دوستانش احساس شرمندگی کند». به گفته این معلم، از جنگ ۱۳۰۲ه بعد شرایط اقتصادی مردم بغیرترج هم شده است: «بسیاری از کسب‌وکارها با برق ارتباط زیادی دارند و حالا که برق قطع شده، کسب‌وکارها مختل شده‌اند. از طرف دیگر در منطقه ما بیشتر کشاورزند، اما به دلیل کم‌آبی، زمین‌های زیر کشت‌گند حاصل‌چندانی نداشته و همین حاصل اندک را هم به سیلواها داده‌اند بدون اینکه پولی به آنها داده شود. قطعاً بدترشدن وضعیت اقتصادی

خبرها

توزیع شیر در سال تحصیلی جدید

ایستنا: مدیر دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت با اشاره به بودجه ۶.۳ همتی برنامه شیرمدرسه برای سال تحصیلی جاری، گفت: با توجه به اعتبار لحاظ‌شده و افزایش قیمت لبنیات، برآورد می‌شد که سه وعده شیر در مدارس ابتدایی دولتی با اولویت مناطق محروم توزیع شود. احمد اسماعیل‌زاده دربارۀ چگونگی اجرای برنامه شیر مدارس در سال تحصیلی پیش‌رو افزود: «وزارت بهداشت، متولی تدوین برنامه اجرایی و ارزشیابی برنامه شیر مدارس است. برنامه اجرایی شیر مدارس را تبیین و به دانشگاه‌های علوم‌پزشکی کشور نیز ابلاغ کرده‌ایم. همچنین با توجه به اینکه ارزشیابی برنامه شیر مدارس بر عهده وزارت بهداشت است، پروتکل‌های ارزشیابی این برنامه برای «ارزشیابی پیش از اجرای برنامه» و «هنگام اجرای برنامه» به دانشگاه‌های علوم‌پزشکی کشور ابلاغ کرده‌ایم. بر این اساس تمام دانشگاه‌های علوم‌پزشکی کشور برای ارزشیابی برنامه شیر مدارس به محض شروع این برنامه آمادگی دارند و از چگونگی روند آن مطلع هستند». او با بیان اینکه برنامه شیر مدارس با مشکلاتی در دو سال گذشته مواجه بود، توضیح داد: «کمیته علمی شیر مدارس» در دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی طی سال جاری چندین‌بار برگزار شده و به بررسی مباحث فنی آن پرداخته است. چالش‌ها و مشکلات در کانون توجه قرار گرفته‌اند و موارد چالشی تا حدود زیادی رفع شده‌اند. به طور مثال، توزیع شیر در مناطق صعب‌العبور و خرید شیر از شرکت‌های لبنی که از چالش‌های برنامه شیر مدارس بودند، چاره‌اندیشی شده‌اند. با توجه به اینکه چالش‌ها در کانون توجه قرار گرفته‌اند، انتظار داریم برنامه شیر مدارس از ابتدای مهرماه اجرا شود.»

اسماعیل‌زاده با بیان اینکه بودجه برنامه شیر مدارس در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار می‌گیرد، گفت: «سازمان برنامه و بودجه، اعتبار ۶.۳ همتی در قالب دو ردیف بودجه برای برنامه شیر مدارس تخصیص داده است. اگرچه از تخصیص این اعتبار اطلاع دارم اما درباره اینکه این اعتبار در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار گرفته یا در حال سبری‌شدن مراحل اداری است، اطلاعی ندارم. به‌طور قطع، برنامه شیر مدارس در سال جاری اجرا می‌شود.»

تهدید خشک‌شدن به دریای خزر رسید

ایرنا: یک مقام مؤسسه تحقیقات شیلات و اقیانوس‌شناسی روسیه گفت: «تراز آب دریای خزر تا پایان سال جاری میلادی (دی ۱۴۰۴) ممکن است حدود ۲۵ سانتی‌متر دیگر کاهش یابد که این وضعیت، شدیدترین روند کاهش عمق این دریا در پنج سال گذشته خواهد بود». سرگئی شیپولین، یک مقام مؤسسه تحقیقات شیلات و اقیانوس‌شناسی روسیه، در نشست بوم‌شناسی و انرژی در دهمین مجمع رسانه‌ای خزر در آستراخان روسیه گفت: «در طول ۳۰ سال گذشته، بالاترین تراز آب دریای خزر در سال ۱۹۹۴ ثبت شده است و از آن زمان تاکنون این کاهش در حال کاهش بوده است». او افزود: «بشترین افت تراز آب دریای خزر در پنج سال گذشته و پس از سال ۲۰۲۰ رخ داده است و امسال کمتر از هر سال دیگری خواهد بود». معاون بخش ولگا-خزر مؤسسه تحقیقات شیلات و اقیانوس‌شناسی روسیه گفت: «در سال ۲۰۲۵ (سال جاری میلادی)، تراز آب دریای خزر بین ۲۰ تا ۳۰ سانتی‌متر کاهش خواهد یافت. اگر این روند با وضعیت کنونی بارندگی‌ها ادامه یابد، بعید نیست که تراز آب دریای خزر تا سال ۲۰۳۰، یک متر پایین‌تر برود. هم‌عق‌ترین بخش دریای خزر در شمال این دریا و پرب‌آب‌ترین منطقه، بخش جنوبی این دریا نزدیک ایران است.»